

دانشگاه غیر دولتی - غیر انتفاعی طبرستان
دانشکده علوم انسانی
گروه حقوق

آسیب شناسی فردی و اجتماعی ازدواج پدر خوانده و دختر خوانده در نظام حقوقی ایران و فرانسه و فقه اسلام

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته حقوق گرایش خصوصی

استاد راهنما:

دکتر جهانسوز شیخ الاسلامی

دانشجو:

علیرضا کوه کبیر

شهریور ۱۳۹۹

گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

فرم ارزیابی مقاله

اظهارنامه دانشجو

عنوان پایان نامه: آسیب شناسی فردی و اجتماعی ازدواج پدرخوانده و دخترخوانده در نظام حقوقی ایران و فرانسه و فقه اسلام

استاد راهنما: دکتر جهانسوز شیخ الاسلامی

اینجانب علیرضا کوه کبیر دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته حقوق گرایش خصوصی موسسه آموزش عالی غیر دولتی غیر انتفاعی طبرستان به شماره دانشجویی ۹۶۱۲۲۱۴۰۰۲ گواهی می نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان نامه توسط اینجانب انجام شده است و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می باشد و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. به علاوه گواهی می نمایم که مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب با فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان نامه چارچوب مصوب دانشگاه را به طور کامل رعایت کرده ام.

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه موسسه آموزش عالی غیر دولتی- غیر انتفاعی طبرستان محفوظ است. نقل مطلب با ذکر منبع بلامانع است.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

تقدیم به کودکان سرزمینم

چکیده

قانون، زمانی میتواند بر روح جامعه، حاکم شود، که از اخلاق، که به عنوان یکی از نیروهای سازنده ی حقوق، می باشد، تأسی بجوید. قانون گذار نیز، باید هنگام تصویب قوانین، این نکته ی بسیار مهم را مد نظر قرار دهد. در غیر این صورت، قانون و مواد قانونی، عملکرد و تاثیر موفقی در سطح جامعه نخواهد داشت. وبه همانند برخی از قوانین، مطرود و متروک خواهد گردید.

ماده ۲۶ و تبصره ی جنجالی قانون حمایت از کودکان بی سرپرست و بد سرپرست، نیز، می تواند مصداق بارزی بر این مدعا باشد. مگر نه این است که قانون باید حافظ سلامت و امنیت جامعه و افراد جامعه باشد؟ و این در حالیست که قانون گذار، در اقدامی عجیب و ناپاورانه، با تصویب تبصره ی پیش گفته، موجبات بستر سازی خشونت های روحی و روانی و جسمی را بر علیه کودکان دختر، به عنوان فرزند خوانده، به ارمغان آورده است.

مادر خوانده ای که می خواهد، دختری را به فرزند خواندگی قبول کند، اگر آن را رقیب خود، برای همسرش بداند، دیگر تمایلی به قبول فرزند خواندگی نخواهد داشت و این عدم تمایل، زوجین نابارور را با مشکلات و خلأ های عاطفی، مواجه خواهد کرد. پدر خوانده ای که دختر خوانده را به عقد ازدواج خود در آورد و از لحاظ قانونی و شرعی، مانعی را پیش روی خود نبیند و قبح مسئله، برایش مرتفع گردد، سوء استفاده ی جنسی از دختر خوانده را که در حقیقت، همسر خود تلقی می کند، برای خود، حقی مسلم خواهد دانست و در پی آن دختر خوانده، دچار آسیب های جسمی و روانی خواهد گردید.

فرزند خوانده می تواند موجب گرمی بخشیدن به زندگی زوجین نابارور شده و تجربه ثابت کرده که کودک در محیط و فضای خانوادگی سالم، بهتر رشد می کند و تکامل و تعالی می یابد. اما متأسفانه قانون گذار، به جای فراهم سازی شرایطی امن برای کودکان بی سرپرست، ضمن ترویج کودک همسری، موجبات نا امنی و آزارهای جسمی و روحی را برای این کودکان، مهیا نموده است.

در این پایان نامه، سعی بر آن گردیده ضمن بررسی پیشینه ی نهاد فرزند خواندگی و بررسی تطبیقی آن در نظامهای حقوقی ایران و فرانسه و بررسی آسیب های مختلف فردی و اجتماعی از ابعاد مختلف، به دنبال ارائه ی راه کار هایی برای مرتفع نمودن مسئله ی محرمیت و در پی آن، حذف این تبصره و جلوگیری از این نوع ازدواج، که به دور از شأن جامعه ی ایرانی است، باشد.

واژه های کلیدی: پدر خوانده - دختر خوانده - ازدواج - حرمت ازدواج

فهرست مطالب

فصل ۱: مقدمه.....	۱
فصل اول : مقدمه	۲
بند ۱ : بیان مسئله.....	۳
بند ۲ : پیشینه ی تحقیق.....	۴
بند ۴ : هدف تحقیق.....	۵
بند ۵ : روش انجام تحقیق	۵
بند ۶ : نو آوری ، اهمیت و ارزش تحقیق	۶
بند ۷ : مشکلات و سختیهای پژوهش.....	۶
فصل ۲: بررسی فرزند خواندگی در ادیان مختلف و دین اسلام.....	۸
مبحث اول : پیشینه تاریخی فرزند خواندگی	۹
گفتار اول : فرزندخواندگی در ایران باستان.....	۹
بند ۱ : فرزند خواندگی در زمان دین زرتشت در ایران.....	۱۰
بند ۲ : فرزند خواندگی پس از ظهور اسلام در ایران.....	۱۱
گفتار دوم : فرزندخواندگی در ادیان مختلف	۱۱
بند ۱ : بررسی فرزند خواندگی در ادیان قبل از یهودیت و مسیحیت.....	۱۱
بند ۲ : فرزندخواندگی در مسیحیت و یهودیت	۱۲
مبحث دوم : فرزندخواندگی در اسلام.....	۱۴
گفتار اول : فرزند خواندگی پیش از ظهور اسلام در شبه جزیره ی عربستان.....	۱۴
بند ۱ : سنتهای عرب جاهلی در مورد فرزندان در عصر جاهلیت	۱۴
بند ۲ : نهاد فرزند خواندگی بین اعراب جاهلی	۱۵
گفتار دوم : فرزند خواندگی پس از ظهور اسلام در شبه جزیره ی عربستان.....	۱۶
بند ۱ : سابقه ازدواج پدرخوانده با همسر فرزند خوانده در اسلام	۱۷
بند ۲ : احکام و آثار فرزندخواندگی	۱۹

الف) فرزندخوانده و جواز نکاح :	۱۹
ب) حضانت فرزندخوانده :	۲۰
ج) ولایت بر فرزندخوانده:	۲۰
فصل ۳: فرزندخواندگی در نظام حقوقی ایران و فرانسه.....	۲۲
مبحث اول : فرزند خواندگی در حقوق ایران	۲۳
گفتار اول : دیدگاه قانون سابق حمایت از کودکان بی سرپرست و بدسرپرست.....	۲۳
بند ۱ : آثار سرپرستی	۲۴
الف . نفقه:	۲۴
ب . احترام:	۲۵
ج . اداره اموال و نمایندگی قانونی:	۲۵
د . ارث:	۲۵
ه . نکاح:	۲۵
و . تسری نام خانوادگی:	۲۵
بند ۲ : نکاح با فرزند خوانده از دیدگاه قانون سابق	۲۶
گفتار دوم : دیدگاه قانون جدید حمایت از کودکان بی سرپرست و بد سرپرست	۲۸
بند ۱ : نکاح با فرزند خوانده با توجه به تبصره ی ماده ۲۶ قانون جدید.....	۳۳
بند ۲ : دیدگاه فقه امامیه درباره نکاح سرپرست با فرزندخوانده	۳۴
مبحث دوم : بررسی نهاد فرزندخواندگی و ازدواج پدرخوانده و فرزندخوانده در نظام حقوقی فرانسه... ..	۳۷
گفتار اول : فرزند خواندگی در فرهنگ مسیحیت و حقوق قدیم فرانسه.....	۳۷
بند ۱ : سابقه تاریخی فرزند خواندگی در روم باستان	۳۸
بند ۲ : نهاد فرزندخواندگی در قانون مدنی فرانسه و سیر تحولات تاریخی آن	۳۸
گفتار دوم : تحولات جدید فرزند خواندگی	۴۰
بند ۱ : انواع فرزندخواندگی در فرانسه	۴۲
الف . فرزندخواندگی کامل	۴۲
ب. فرزند خواندگی ساده	۴۴
بند ۲ : دیدگاه حقوق فرانسه در خصوص امکان ازدواج سرپرست با فرزندخوانده	۴۵
فصل ۴: آسیب شناسی فردی و اجتماعی ازدواج پدرخوانده و دختر خوانده.....	۴۸
مبحث اول : کودکان در معرض خطرند.....	۴۹

۴۹	گفتار اول : آسیب های فردی
۵۰	بند ۱ : آسیب های جسمی
۵۱	بند ۲ : آسیب های روحی
۵۳	گفتار دوم : تأثیر ازدواج پدرخوانده و دخترخوانده بر روی خانواده.....
۵۴	بند ۱ : تزلزل بنیان خانواده.....
۵۴	بند ۲ : افزایش آمار طلاق.....
۵۵	مبحث دوم : آسیب های اجتماعی
۵۵	گفتار اول : مشکلات احتمالی ناشی از این نوع ازدواج
۵۷	بند ۱ : افزایش آمار فحشا و اعتیاد.....
۵۸	بند ۲ : نگرش جوامع بین المللی
۵۹	گفتار دوم : عدم رعایت عنصر مصلحت.....
۵۹	بند ۱ : ترویج کودک همسری
۶۰	بند ۲ : فرزندخواندگی با چاشنی هوسرانی.....
۶۲	فصل ۵: نتیجه گیری
۷۰	منابع و مراجع.....

فصل ۱: مقدمه

فصل اول : مقدمه

فرزندخواندگی نهادی فقهی حقوقی است که طبق آن رابطه خاصی میان فرزندخوانده، پدرخوانده و مادر خوانده بوجود می آید، این موضوع در طول تاریخ سابقه ای نسبتاً طولانی دارد و در ادوار مختلف با اهداف گوناگون و اشکال متفاوت مورد توجه قرار گرفته است. در این زمینه بررسی آیات قرآن ما را متوجه خواهد ساخت که در دین مبین اسلام مشروعیتی برای فرزندخواندگی متصور نشده است و در دین اسلام محلی از اعراب ندارد و احکام مربوط به این امر هر چند در صدر اسلام مورد پذیرش جامعه بوده اما، با ظهور اسلام این رابطه و احکام رفع گردیده و جایگاه خود را در جامعه اسلامی از دست داده است.

اما امروزه در متون حقوقی سعی بر آن بوده که به نحوی تفسیر صحیحی را از این پیوند در جامعه بنا نهد تا با توجه به نیازهای جامعه بتواند تا حدودی پاسخ گوی این نیازها باشد به گونه ای که تناقضی را با داشته های فقهی نیز رقم نزند؛ بنابراین امروزه آنچه را که به عنوان فرزندخواندگی می شناسیم، امری است که به صورت قراردادی و به حکم قانون و با رعایت مصلحت طرفین و بنا به تشخیص و صلاحدید دادگاه صالح و پس از بررسی شرایط متقاضیان پذیرش از سوی سازمان بهزیستی و قبل از همه اذن مقام رهبری صورت می پذیرد.

ولی متأسفانه شاهد آن هستیم که قانونگذار در یک اقدام ناباورانه، قانونی مبنی بر ازدواج دختر خوانده و پدر خوانده تصویب نموده که عواقب این اقدام، صدمات و آسیب های جبران ناپذیری را در وهله ی اول، برای دختر خوانده و سپس برای بدنه ی جامعه به دنبال خواهد داشت. آیا قانونگذار و طرفداران این مصوبه، اندیشیده اند که آینده ی کودکی که بدون رضایت و اختیار، محکوم به این ازدواج شده است، چه خواهد بود؟ ویا اینکه مقصر اصلی فرو پاشی کانون گرم خانواده و کم رنگ شدن عواطف خانوادگی بر اثر این ازدواجها، کیست؟ و یا تکلیف دخترانی که ناخواسته به این ازدواج، تن در داده اند، پس از وقوع واقعه ی طلاق یا فسخ نکاح چیست؟ در این مقاله سعی بر آن شده به

بررسی فقهی و حقوقی به صورت تطبیقی در نظام های حقوقی ایران و فرانسه و آسیبهای اجتماعی این موضوع پرداخته و ضمن تبیین مشکلات فردی و اجتماعی این امر، در صدد یافتن پاسخی برای سوالات فوق و شفاف سازی معضلات و مشکلات ازدواج مذکور باشیم.

بند ۱: بیان مسئله

در طول تاریخ، کودکان به عنوان یکی از آسیب پذیرترین گروه های جامعه، همواره در معرض خطرات و آسیب های بی شماری بوده اند.

حتی در جوامع امروزی، با پیشرفت علم، فرهنگ و تکنولوژی در جوامع، همچنان شاهد گزارشات و اخبار زیادی در خصوص آسیب ها و صدمات گوناگونی که به کودکان وارد می شود، هستیم.

این مسئله باعث شده، جوامع بین المللی، بیشتر از گذشته، کودکان و مشکلات آنان را مورد بررسی و حمایت قرار دهند. با وجود شرایط و حمایت های پیش گفته در جوامع جهانی و با نگرش به تصویب ماده ۲۶ قانون حمایت از کودکان بی سرپرست و بد سرپرست و تبصره آن، سوالاتی به ذهن متبادر می گردند که به بررسی آنها خواهیم پرداخت.

۱- ازدواج پدرخوانده و دخترخوانده، چه نوع پیامد هایی می تواند برای دخترخوانده داشته

باشد؟

۱-۱ آینده ی مبهم کودکانی که ناخواسته به این ازدواج، تن در داده اند، در صورت وقوع واقعه

ی طلاق یا فسخ نکاح، چه خواهد بود؟

۱-۲ نگرش جامعه ایرانی و جوامع بین المللی به ازدواج پدرخوانده و دخترخوانده چه خواهد

بود؟

در همین راستا، در این پژوهش، سعی بر آن شده که به بررسی ابعاد مختلف این موضوع پرداخته و تا حد امکان آسیبهای احتمالی را بررسی نموده و حتی الامکان، پاسخی برای برخی از هزاران پرسشی که به ذهن، متبادر می شود، بیابیم. هرچند که آسیب شناسی این موضوع، به قدری گسترده است که بتواند در این مجال بگنجد ولی سعی بر آن گردیده که در حد توان و فراخور حال، به بررسی این مقوله بپردازیم.

بند ۲: پیشینه ی تحقیق

با توجه به اخیرالتصویب بودن ماده ی پیش گفته، هیچ تحقیق مدون در خصوص آسیب شناسی فردی و اجتماعی این امر، وجود ندارد. فقط گفتگوها و مصاحبات جسته و گریخته ای از سوی برخی روانشناسان و فعالان حقوق کودک در فضای مجازی، به چشم می خورد. ولی در مورد بررسی فقهی و حقوقی موضوع مذکور، میتوان به مقالات و کتابهای مختلفی اشاره کرد. از جمله ی مقالات مذکور، بررسی فرزند خواندگی در فقه امامیه و حقوق موضوعه ایران، که در فصلنامه ی علمی و حقوقی قانون یار، که در بهار ۱۳۹۶ منتشر گردیده، اشاره کرد. که این تحقیق فقط به بررسی ابعاد فقهی و حقوقی موضوع مذکور پرداخته است.

از جمله مقالاتی که به بررسی ازدواج پدر خوانده و دختر خوانده اشاره کرده است، مقاله ایست با عنوان بررسی فقهی و حقوقی ازدواج سرپرست با فرزند خوانده، که در مجله ی مبانی فقهی و حقوقی اسلام، سال ۸، شماره ی ۱۵ که در بهار و تابستان ۱۳۹۴ منتشر گردیده است. این مقاله نیز رویکردی فقهی و حقوقی به خود گرفته و ابعاد این نوع ازدواج را از دو بعد مذکور، بررسی کرده است.

دیگر مقاله ای که موضوع خود را به بررسی ازدواج سرپرست و دختر خوانده، اختصاص داده است، مقاله ای با عنوان ازدواج با فرزند خوانده در پرتو نگرش حقوقدانان معاصر است که در دومین کنفرانس بین المللی حقوق و توسعه ی پایدار جامعه ی مدنی، در فروردین ۹۵ ارائه گردیده است.

که این مقاله نیز در دو بعد فقهی و حقوقی، به این مسئله پرداخته است. اما در تحقیق پیش رو سعی بر آن گردیده که ضمن بررسی ابعاد فقهی و حقوقی، از دیدگاه حقوق تطبیقی، به بررسی آسیب های فردی و اجتماعی این نوع ازدواج نیز، پرداخته شود.

بند ۴: هدف تحقیق

بنا به بیان زیبای مرحوم دکتر کاتوزیان، هدف غایی علم حقوق، ساختن پلی است، از آن چه که هست، به آن چه که باشد. در این پژوهش، تمامی تلاش به کار رفته بر آن است که ضمن بررسی آسیبهای فردی و اجتماعی ماده ی مورد بحث، قانونگذار، تجدید نظر جدی در خصوص حذف تبصره ی مذکور بر آمده و محیطی امن در اجتماع، برای کودکان بی پناه و مظلوم سرزمینمان، بدور از هر گونه خطر را فراهم نماید.

بند ۵: روش انجام تحقیق

پژوهش انجام شده در حقیقت، نوعی پژوهش کاربردی تلقی می گردد. زیرا چه بسا با مطالعه در آن، که به بررسی خطرات احتمالی مختلف، برای کودکان، پرداخته است، حامیان و طرفداران این ماده که در تصویب نا بجای آن کوشیده اند، نوعی باز نگری اساسی، در تصمیم اخذ شده ی خویش، بنمایند.

با امعان نظر به اینکه هیچگونه آمار دقیقی در خصوص آسیب های مختلف به کودکان، در جامعه ی ما منتشر نگردیده، و مسئولین امر، تمایلی به گفتگو در خصوص آسیب شناسی موضوع،

نداشتند، به ناچار، از روش های توصیفی و تحلیلی و کتابخانه ای، به روش فیش برداری، استفاده گردیده است که در فصل دوم و سوم از روش توصیفی و کتابخانه ای بهره گیری شده است و در فصل چهارم با توجه به عدم وجود منابع کافی و عدم تمایل به گفت و گو و ارائه توضیحات توسط مسئولین امر، از روش تحلیلی و انجام مصاحبه های غیر رسمی استفاده گردیده است.

بند ۶: نو آوری، اهمیت و ارزش تحقیق

توجه به بررسی های انجام شده در کتابهای مختلف فقهی و حقوقی و روانشناسی در خصوص ازدواج پدر خوانده و دختر خوانده، موید این است که، در منابع مذکور، این نوع ازدواج، بصورت تک بعدی، مورد بررسی قرار گرفته است و به ندرت می توان در برخی از کتابهای حقوقی، شکل دو بعدی مسئله را بصورت کاملا مختصر، مشاهده کرد.

گزافه نیست که می توان ادعا کرد، این پژوهش، اولین تحقیقی است که از ابعاد مختلف فقهی، حقوقی، اجتماعی و روانشناسی، به بررسی موضوع، پرداخته است.

بند ۷: مشکلات و سختیهای پژوهش

کمبود شدید منابع فارسی در خصوص آسیب شناسی آزارهای جنسی علیه کودکان در کشور، همچنین، در دسترس نبودن منابع لاتین و قیمت بسیار بالای کتب مذکور و کمبود منابع معتبر فقهی شیعی و اهل سنت و امتناع کارشناسان و مسئولین سازمان بهزیستی از ارائه ی گزارشات و اطلاعات

و گفتگو در مورد آزارهای جنسی علیه کودکان، همگی جزء عواملی بود که سختی راه را در انجام این پژوهش، دو چندان می کرد.

فصل ۲: بررسی فرزند خواندگی در ادیان مختلف و دین

اسلام

مبحث اول : پیشینه تاریخی فرزند خواندگی

در این مبحث بررسی پیشینه فرزندخواندگی در ادوار مختلف تاریخی و ادیان مختلف به شرح و تفصیل خواهیم پرداخت.

گفتار اول : فرزندخواندگی در ایران باستان

در ایران باستان به ویژه در زمان ساسانیان، فرزندخواندگی مورد پذیرش و مرسوم بوده است؛ فرزند خواندگی، نهادی است که به اشکال مختلف در بین جوامع و تمدن های متنوع تاریخی، سابقه ای طولانی دارد.^۱

بررسی محققان برای پیدایش علل فرزند خواندگی، موجب رسیدن به نتایج متفاوتی گردیده که اکثراً آنان بر این باورند که فرزند خواندگی، ریشه در نیاز نظامی و اقتصادی داشته و بعضاً عوامل دیگری از قبیل عوامل روحی و معنوی یا عاطفی نیز موجب به وجود آمدن این نهاد گردیده است.^۲

در گذشته ی دور، روسای قبایل به منظور تقویت بنیه ی دفاعی و ازدیاد قدرت قبیله ای و داشتن جمعیت فراوان، خانواده ها و اعضای قوم را به داشتن فرزند زیاد تشویق می کردند و به افرادی که دارای تعداد فرزندان بیشتری بودند، پاداش ها و امتیازات قابل توجهی می بخشیدند. به تدریج، داشتن فرزند، وظیفه ای مقدس و سنتی نیکو، تلقی گردید و ارزشی دینی و مذهبی به خود گرفت. به نحوی که افرادی که دارای فرزند نبودند، در خود، احساس نوعی کمبود می کردند. و دچار مشکلات روحی می شدند. متفکران برای مرتفع نمودن این مشکل و جبران این نقیصه، راه حلی

^۱ Chun Byung Hoon. Adoption and Korea, Child Welfare ۶۸ (۲):۱۹۸۹

^۲ Herman, Ellen, Bertha and Harry Holt. In The adoption history project, University of Oregon: Department of History: <http://darkwing.Uoregon.edu/~adoption/people/holt.htm> (۲۰۰۳-۰۷-۱۱), ۲۰۰۳

اندیشیدند و چنین مرسوم شد افرادی که از موهبت داشتن فرزند، محروم هستند، فرزند خواندگانی انتخاب نموده و آنان را جانشین فرزند واقعی نمایند.^۱

بند ۱: فرزند خواندگی در زمان دین زرتشت در ایران

زرتشتیان معتقد بودند که فرزند عنوان پل صراط را دارد و کسی که فرزند نداشته باشد، قادر نیست در روز قیامت از پل صراط بگذرد. لذا کسانی که صاحب فرزند نبودند، برای رفع این نقیصه و طلب آمرزش و عبور از پل مزبور، فرزند بدلی برای خود انتخاب می‌کردند. با توجه به نقشی که دین زرتشت در آن ایام داشته و اعتقاداتی که زرتشتیان در مورد فرزندخواندگی داشتند و فرزندخوانده را در حکم فرزند حقیقی دانسته و آثار رابطه پدر و فرزندی را بر آن حاکم می‌دانستند، نهاد فرزندخواندگی دارای جایگاه ویژه‌ای بوده است. چنان‌که گفته شده پسر جنبه مذهبی داشته و جزء سنت مذهبی محسوب می‌شود، فرزندان پسر وظیفه اداء مراسم و تکالیف مذهبی بعد از فوت پدر را به عهده داشتند و کسانی که فرزند نداشتند فرزندخوانده تعیین می‌نمودند^۲

در ایران باستان سه نوع فرزندخواندگی مرسوم بود: نخست: «فرزندخوانده انتخابی» و آن فرزندخوانده‌ای بود که پدر و مادرخوانده فاقد فرزند، در زمان حیات خود، او را به فرزندی می‌پذیرفتند. دوم: «فرزندخوانده قهری» زن ممتاز یا دختر منحصر متوفایی بود که آن متوفی برادر یا پسری نداشت که در این صورت آن زن یا دختر بدون اراده و به طور قهری فرزندخوانده متوفی محسوب می‌گردید. سوم: فرزندخوانده‌ای که ورثه متوفی بدون اولاد بعد از فوتش برای او انتخاب می‌کردند. فرزندخوانده از هر نوع که بود به قائم مقامی متوفی، مراسم مذهبی را انجام می‌داد و تمام اختیارات و قدرت متوفی به فرزندخوانده وی انتقال می‌یافت.^۳

^۱ Benet, Mary Kathleen, The politics of adoption, New York: The Free Press, ۱۹۷۶

^۲ امامی اسدالله -مطالعه تطبیقی نسب در حقوق ایران و فرانسه -نشر میزان -چاپ دوم - تهران -۱۳۹۲-ص ۳۳۹.

^۳ همان ص ۳۴۵